శబ్ద సందేశం

పెద్దమ్మీ అనసూయా! సినపాపా అలిమేలూ! ఒరే నాయినా, సత్తిబాబూ! మీరు బాగుండారా? ఎర్రిబాగులోడు మీ నాయినెట్టా ఉండాడు? ఎట్టుండారో, ఏమైనారో అతీ గతీ తెలియకుండా పోయెగదమ్మా! నే నేం జేతు? అయినా ఇప్పు డనుకోని, ఇంకొంచేపటికి బయల్దేరి రావడమేమన్నానా! రెండు మూడేండ్ల ఎవ్వారమైపోయె గదా! అయినా సరే, నే నిట్టా రాకనేపోదును. ఇరాక్కు ఇరానుకు యెళ్లొచ్చినోళ్లు, దుబాయికీ కువైట్టుకు యెళ్లొచ్చినోళ్లు సెవిలో ఇల్లుగట్టుకోని పోరిరి గదమ్మా!

"కూలీ నాలీ చేస్తే వచ్చేది గొర్రెతోక సంపాదనే గదా! దాంతో మీ రెట్టా మిగిలి మిట్టనపడతారే అమ్మీ? బిడ్డలు పెరిగే వయసు కదా! వాళ్లకు కడుపునిండా తిండిపెట్టొద్దా? కట్టుకోను నాలుగు జతల బట్టలుండొద్దా? వానొస్తే పందిరి మాదిరిగా నీళ్లు జల్లించే ఈ పూరింటిని కొంచెం గట్టిగా వానకూ, గాలికీ నిలిచేటట్టుగా కట్టుకోవద్దా? ఇంక నాలుగేండ్లు పోతే పెద్దమ్మి అనసూయకు పెండ్లి సెయ్యొద్దా? మా మాట సెవిలో యేసుకోని ఒకసారి గల్ఫుకు పోయిరాయే పిచ్చిదానా! ఆడ రాజా సంపాదన గదా! నువ్వు వూఁ అను సాలు. బొంబాయికి తీసుకపోయి గల్ఫుకు పంపించే ఏర్పాట్లన్నీ చేసేవోళ్లు ఇప్పుడు పూరి కొకరుండారు. దేనికైనా తెంపు సెయ్యాల్నే ఎర్రిమొగమా! పులిచెర్లలో మీ పెద్దమ్మ కొడుకు సౌదీ పోయినాడని సెప్తివి గదా! నువ్వున్నూ సౌదీకే ఎళ్లు. పొయ్యేటప్పుడు పకీర్లుగా పోయినోళ్లు వచ్చేటప్పుడు నవాబులుగా తిరిగొస్తారు తెల్సునా? అంటా ఎచ్చబెట్టిరి. అందుకు దోడు నెల కొకర్నో, ఇద్దర్నో బొంబాయికి రైలెక్కించే బంగారుపాలెం పెదబ్బనాయు డొకడు పోతావా, చస్తావా అని నా పీకల మీద కూచుండిపోయె.

'నీ మాటేమి? పోయి రమ్మంటావా? దయిర్నంగా ఒకమాట సెప్పు' అని నొక్కి నొక్కి అడిగితే మీ నాయిన గూడా, నా కర్మకొద్దీ 'ఏమో నీ ఇష్ట'మనినట్టుగా తల వేలాడేశా. పోటోలని, పాసుపోర్టులనీ, వీసాలనీ, ఇంకా అదనీ ఇదనీ, కడకు అదంతా నే న్జూచుకుంటాలెమ్మని పెదబ్బనాయుడు బయల్దేరదీశా, అమ్మ ఏందో మోయరాని ముల్లె మోసుకొస్తుందని మీరున్నూ కిముక్కుమనకుండా ఉండిపోతిరి. 'నువ్వొకతివే కాదులే, నీతో గూడా కొత్తపేట నుంచి రాయపాటి తులసమ్మ గూడా వొస్తా'దని పెదబ్బనాయు డంటే, 'ఇంకేమిలే, దారి తోడు దొరికింద'ని నేనూ సమాధానపడిపోతిని. రేణిగుంటదాకా వచ్చి మీ నాయన రైలెక్కించె. రైలు కదిలి మీ నాయిన కనుమరుగుయ్యేటప్పటికి మడుగులో గుండు పడినట్టుగా మనసంతా విలవిల్లాడిపోయ. ఇంకెప్పుడు రేణిగుంట టేషన్లో దిగబోతామో, ఎప్పుడు [illegible] ఊరికి [illegible]తామో, ఎప్పుడు మళ్లా బిడ్డల మొఖం చూడబోతామోనని కుంపటిలో పాట్టేసి కుమ్ము పెట్టినట్టుగా, గుండెల్లో నుంచి ఏడుపు ఎగదన్నుకొచ్చె. 'అప్పుడే కన్నీళ్ల

పెట్టుకుంటే ఎట్టనే నాగమనీ! నాలుగు రాళ్లు ఎనకేసుకోవాలంటే, పదిమందిలో పేరుగా బతకాలంటే మనసు రాయి చేసుకోవాల' అని తులసమ్మ సరిది చెప్పింది.

రైల్లో నేమో మన మన్షులూ కనిపిస్తా వుండ్రి, మన మాటలూ వినిపిస్తా వుండె. తీరా బొంబాయి టేషన్లో దిగేటప్పటికి నేల యీనినట్టుగా ఒకటే జనం. పెదబ్బనాయుడు ముందుగా నడస్తా ఉంటే, నేను, తులసమ్మా ఒకరి చేతు లొకరు పట్టుకొంటిమి. వాళ్లెవురో ఏజంట్లంటమ్మా - సూటూ, కోటూ యేసుకోని ఒక్కొక్కడూ అంతెత్తున దండకుపోయొచ్చిన సిపాయిల మాదిరుండారు. వాళ్లెదురుంగా వొచ్చి పెదబ్బను పలకరించిరి. మమ్మల్ని ఎగాదిగా జూచిరి. టేషను బయట ఒక మూడు చెక్రాల బండిలో కూచోబెట్టిరి. ఆ రోడ్లపైన ఇన్నీ అన్నీ బండ్లు కాదు, ఇందరూ అందరు మన్షులు కారు, వాళ్లందురూ యాడికి పోతారో, ఏంపని చేస్తారో, ఏమి తిని బతకతారో అంతానాకయోమయంగా ఉండిపోయ. మమ్మల్నెక్కించుకున్న బండేమో, రోడ్లు దాటి, ఈదులు దాటి, సందుల్లో గొందుల్లో తిరిగి ఆఖరు కొకచోట నిలిచిపోయ. చూసేదానికి చిన్న ఇల్లు మాదిరుందే గానీ, లోపలికి పోతే పోయినంతదూరమూ ఇల్లే. అక్క డొకచోట మాకు తోడుగా ఇంకొక నలుగురాడోళ్లు కనిపించిరి. అందులో ఇద్దురేమో అరవం మాటాడేవాళ్ళు.

ఒకామెది మైసూరు. ఇంకొకామె అన్ని బాసలూ కొంచెం కొంచెం మాటాడుతుంది. తురకాణంలోనైతే ఏజంట్లనైనా అదరగొట్టేస్తుంది. మళ్లీ తెలిసింది - ఏమంటే ఈ నాలుగో ఆమె - ఆమె నందురూ సుల్తానా అని పిలస్తారు. ఆమె మే మా ఇంట్లో అడుగు పెట్టినప్పటినుంచి, మమ్మల్ని ఎక్కడికి చేర్పించాల్నో అక్కడిదాకా మాతోనే ఉంటుందంట! చూడగా సూడగా ఆమె గూడా ఒక ఆడ ఏజంటనే అనిపించింది. ఆమె మాట కక్కడ తిరుగు లేదని గూడా తెలిసింది.

ఇక మీదట మీరు చీర మాట, జాకెట్టు మాట ఎత్తగూడదు - అనింది. తొడుక్కునే దానికి పొడుగ్గా ఒక షరాయి, దానిపైన ఏసుకోను మోకాళ్లకిందకి జారే జుబ్బా ఇచ్చి, పైటకు బదులు సన్నటి పేలిక ఒకటి వలెవాటుగా ఏసుకోమనింది. 'రోజుకు రెండుసార్లు స్తానం చెయ్యండి. సోపు బాగా అరగరుద్దండి. ఎనకాడకుండా గొంతుదాకా తిండి దట్టించండి. చూస్తే కండ్లకు నదురుగా వుండాల. ఈసురోమంటా, ఈలకరచుకోనుంటే ఎట్ట? మీరుపోయే దేశంలో మన్షు లెట్టా ఉంటారో తెల్సునా? గిచ్చితే నెత్తుర్రొచ్చేటట్టు పెద్దపెద్ద రబ్బరు దిమ్మలమాదిరుంటారు. ఆ సంగతి మనసులో పెట్టుకోండి. డాక్టర్లొస్తారు. పరీచ్చలు చేస్తారు. పోటోలు తీసేవాళ్లొస్లారు. పోటోలు తీస్తారు. ఇంకా ఎన్నో పన్లుంటాయి. అదంతా మీ కెందుకు? ఈడ వంటా, వార్పూ నేర్చుకునేదే మీపని. నేర్పించేదానికే నే నుండేది. మీరు తినే అన్నాలూ, పులుసులూ. పచ్చళ్ళూ అదంతా ఆడ ఢండలాయించగూడదు. పులావు, కట్‌లెట్లు, ఆమ్‌లెట్లు, ఫ్రైలు, కుర్మాలు, చపాతీ, పూరీ, చికెన్ రోస్టు, ఎగ్ బిర్యానీ ఇంకా ఇటుమంటి వెన్నో ఉండాయి. నాలుగు రోజులు నేను చేసి చూపిస్తా, మళ్లా రోజు కొక్కొక్కటి మీరే సెయ్యాల' అని వంటింట్లోకి నడిపించింది.

నేర్చుకొనేది, చేసేది, తినేది అంతవరకు బాగానే ఉంది. ముసళ్ల పండగంతా ముందుడాదని మా కేం తెలుసు? రేయీ పగలూ గూడా దీపాలు మండే ఆ చీకటి సొరంగంలో ఎంతకాల ముంటిమో తెలీదు. ఆఖరు కొకనాడు 'మొన్నాటికే ప్రయాణం, సిద్దంగా ఉండండి' అనిరి. ఆ రోజు గూడా రానే వచ్చె. ఇంకాసేపటికి ప్రయాణమనగా, 'ఇదుగో - ఇది మీరేసుకోవా' లంటా నల్లటి బురఖా పైకి తీసిరి. కండ్లు కనిపించేటట్టు రెండు బొరికలు, గాలి ఆడేటట్టుగా ముక్కు కింద ఇంకొకటి - భూతాకారాలాయకట్టుగా ఆ ముసుగులు తొడుక్కునేటప్పటికి మాకు ఏడుపొచ్చేసింది. ఇంతకన్నా

ఈదుల్లో అడుక్కుతిన్నా మేలే ననిపించింది. మా ఏడుపు మేము దిగమింగుకుంటా ఉంటే సుల్తానా బూబు ఏమనిందో తెలుసునా?

దేశానికంతా పెద్దగా ఢిల్లీలో పెసిడెంటని ఒకాయనుండాడంట. ఒకసారి గల్ఫు కెళ్లినప్పుడు ఆయన భార్య ముసుగేసుకోక పోయినందువల్ల యిమానంలోనే ఉండిపోయిందంట. ఎంతటోల్లకైనా అక్కడిది తప్పదని గదమాయించింది

సరే, ఈ ముసుగులో నేను కల్లూరు నుంచొచ్చిన నాగమని మాదిరిగా లేను. నా పక్కనుండే ఆమె కల్లూరి నుంచొచ్చిన రాయపాటి తులసమ్మ మాదిరిగా లేదు. మే మెవరమో ఏమో మాకే తెలియకుండా పోయినాక ఇంక ఏడుపెందుకని గమ్మ నుండిపోతిమి. టాక్సీ కారులో మమ్మల్ని ఏరుపోర్టుకు తోలిరి. ఏరుపోర్టంటే ఇమానా లొచ్చి వాలే చోటు. చిన్నదీ చితకదేం గాదు. మన ఊరు ఊరంతా చేరినా అందులో ఒక మూలకు సరిపోదు, ఎన్నిగేట్లో, ఎన్ని అద్దాలో, ఎన్ని గోదాలో! అన్నీ తెలిసిన సుల్తానా బూబమ్మ ఉండపట్టి సరిపోయింది గానీ, లేకుంటే మేము బోనులో ఎలుకల మాదిరిగా చిక్కి బిక్కరించి ఉందుము. ఇమానం సంగతీ అంతే! నే నింకా అది ఒక చిన్న పూరికొట్టమంత ఉంటాదనుకుంటిని. అమ్మో! శానా పెద్దది. వరస కారుమంది లెక్కన చూసినంత దూరం మన్నులే! మమ్మల్ని మా తావులో కూచోబెట్టిరి.

నాకయితే గుండె డబ్‌డబ్బని కొట్టుకుంటా ఉంది. అందుకు దగినట్టు ఇమానంలో కూచున్నోళ్ళు ఒకరితో ఒకరు మాటాడుకోరు. ఒకరి ముఖం ఒకరు చూసుకోరు. పగోళ్ల మాదిరిగా మూతులు బిగించుకో నుండారు. ఉన్నట్టుండి – 'చూడు సూడు. ఎగరతా ఉంది, ఎగరత్కా వుంది.' అని తులసమ్మ నా సెవిలో గుసగుసలాడింది. 'బెల్టులు తగిలించుకుంటిరా లేదా' అని సుల్తానా పైకి లేచింది. మాకు తెలీకపోతే తానే తగిలించింది. కిటికీలో నుంచి మబ్బులు పరుగెత్తడమైతే కనిపిస్తాది గానీ, ఇమానం కదిలేది కనిపించదే! రెండు గడియల్లో టిపినుపొట్లా లిచ్చిరి. రాత్రంతా సరిగ్గా నిద్ర లేదేమో, టిపిను తినేటప్పటికి చల్లటి ఇమానంలో ఒళ్లు తెలియకుండా నిద్రొచ్చేసింది. ఎంతసేపు నిద్రపోతినో! ఉన్నట్టుండి పులికిపడినట్టుగా నిద్రలేస్తిని, 'ఇంకొక రెండు గంటల్లో జెడ్డాలో దిగతాము' అనింది సుల్తానా.

జెడ్డాలో దిగేటప్పటికి పొద్దు పదిబార లెత్తున ఉంది. ఆడ తూరుపో, పడమరో తెలియడంలేదు. 'పిచ్చిదానా, సాయంత్రమేమో' అనింది తులసమ్మ. ఆడ గాజు పొడి జల్లించినట్టుగా ఎండకురుస్తా ఉంది. నేలపైకి దిగితిమా, కాలే పెనములోకి దిగితిమా అనిపించింది. నీడపట్టు కోసరం పరుగు దీస్తిమి. ఇక్కడితో ప్రయాణం అయిపోలా, జడ్డా నుంచి రియాజ్ వెళ్లాల' అనింది సుల్తానా, మళ్లా ఇంకొక ఇమానం. అందులో వక్క కొరికేంతసేపు ప్రయాణం, అక్కడ్నుంచి అ దేందో ఏరు బస్సంట. అందులో కెక్కించిరి. అయితే కాసేపటికే దిగిపోతిమి. 'ఇప్పుడింక రావల్సిన చోటి కొచ్చేసినాం. దీని పేరు ఆల్‌ఘునమ్. ఇక్కడ్నుంచీ మీకూ నాకు తెగతెంపులు, మీలో గూడా ఎవురి దారి వాళ్లదే' అని చెప్పేసింది సుల్తానా.

జమాజట్టీల మాదిరిగా, ఎర్రగా, నడగొండ లాయకట్టుగా కొందురు ఆసాములు అక్కడి కొచ్చినారు. ఒకొక్కరి చేతా ఒక పోటో. దాంతో మేము తీయించి పెట్టుకున్న పోటో పాటా ఏసి చూసి ఎవురెవురు ఎవుర్ని తీసుకపోయేది కేటాయించేసినారు. తీరా ఎవురి దోవ వాళ్లు చూసుకోవల్సి వచ్చేటప్పటికి, పోవడానికి కాళ్లు రాక తులసమ్మ నన్ను పట్టుకొని బావురుమని ఏడ్చేసింది. నేనూ ఎక్కిళ్లు పెడతా ఏడ్చేసినా, సుల్తానా మమ్మల్ని బలవంతంగా ఇడదీసి తీసుకపోయి ఒక్కొక్కర్నీ ఒక్కొక్క కారులో కూచోబెట్టింది. ఆసామి వెనక సీట్లో కూచొన్నాడు. డ్రయివరు ముందుసీట్లో కొచ్చినాడు. నల్లటి

తోలేసుకోని, వాడిన ముఖం పెట్టుకోని ఆ డ్రయివరు గూడా ఏదో పరాయి దేశం నుంచే వచ్చినోడు మాదిరుండాడు. టీరింగు చక్రం దగ్గర కూచున్న డ్రయివరుగానీ, అదే సీట్లో ఇంకొక పక్కన కూచున్న నేను గానీ ఆ కారులోనే ఉండామని లెక్కపెట్టకుండా వెనుక సీట్లో ఆసామి మత్తు మగతలో జోగిపోతా ఉండాడు.

పొద్దుపోయింది. చీకటి పడింది. మన దేశంలోనైతే దీపాలు పెట్టేయేళ. వాళ్ల పుణ్ణానికి కిటికీ పూర్తిగా మూసెయ్యకుండా కొంచెం ఎలితి పెట్టినారు. చూసినంత దూరం ఇసిక పర్రలు, రాళ్లూ, రప్పలూ! అక్కడక్కడ అదొక రకం ఈతచెట్లు. అవి ఖజ్జూరం చెట్లని తరవాత్తరవాత తెలిసింది. మసక సీకట్లో ఇసిక మైదానం మురికినీటి చెరువు మాదిరుంది. రాళ్లూ, గుండ్లూ లేచి పరిగెత్తబోయే నల్ల జీవాల మాదిరుండాయి. ఖజ్జూరం చెట్లు తల ఇరబోసుకున్న దయ్యాల మాదిరుండాయి. చుట్టుపక్కల సడీ సప్పుడూ లేదు. కారు గూడా అలికిడి లేకుండా నున్నగా తార్రోడు మీద జారిపోతా ఉంది. చీకట్లు నల్లగా ఎలుగ్గొడ్ల ఆయకట్టు దూకతా ఉండాయి. దిగులుతో నా మనసు నడుము ఇరిగిన జీవి మాదిరిగా మూలగతా ఉంది. పోయింది ఏదో చేయిజారిపోయింది. ఏం దది? అవులే, తెలిసింది. ఉండూరు నుంచి కాలు దీసి రాగానే నేను అయినవాళ్ల నందర్నీ పోగొట్టుకొంటిని. రైలెక్కినప్పట్నించి ఈ నాటిదాకా దిగులుపడినప్పుడంతా దయిర్నం చెప్తా వచ్చిన దోవతోడు రాయపాటి తులసమ్మక్కను పోగొట్టుకొంటిని. ఒంటిదాన్నిగా మిగిలిపోతిని. దేశం కాని ఈ దేశంలో నా కేముంది? ఎవురుండారు? తుమ్మినా, దగ్గినా, ఒళ్లు నొచ్చినా, జొరం వచ్చినా నా బాగూ, ఓగూ ఎవురు గమనిస్తారు? డబ్బు కోసరం ఎటువంటి కనాకష్టపు పనికైనా తెగబడే మనిషిని ఏ భగమంతుడు మాత్రం దయతలస్తాడు?

ఉన్నట్టుండి కా రొకచోట నిలిచిపోయింది. ఎవురో గేటు తీసినారు. కారు లోపలికి పోయింది. మళ్లా గేటు పడిపోయింది. డ్రయివరు కారు తలుపు తీసినాడు. నేను కిందికి దిగితిని. చుట్టుపక్కల ఇండ్లుండేదీ లేందీ కనిపించకుండా రెండు సిలుపు లెత్తున పెద్ద పారి గోడలుండాయి.

నడిమద్దెన మహీడి ఉంది. చుట్టూ ఇసికే. మన బందారు చెట్ల మాదిరిగా చిన్న చిన్న పొదలుండాయి. ఆ డొకటి, ఈ డొకటి ఖజ్జూరం చెట్లుండాయి. తల పైకెత్తితే ఆకాశం కనిపిస్తాది. జైలు జైలంటే ఏందో ఇంతకాలం తెలియాలా. అప్పుడు తొలిసారిగా తెల్సింది. పక్కవాకిలి నుంచి బయటికొచ్చిన చెయ్యొకటి రమ్మన్నట్టు సైగ చేస్తా ఉంటే, మెట్లెక్కి లోపలి కడుగు బెట్టినా, ఆ ఆడామెకు నలభై యాభై ఏండ్లుండొచ్చు. ముసుగు లేదు. ఇంట్లో ముసుగేయరేమో, నా కప్పటిదాకా తెలియదు. షరాయీ, జుబ్బా మామూలే. ఆయమ్మనే నేసుకొన్న బురఖా తీసేసింది, ఇద్దరమూ ఎదురెదురుగా నిలబడినాము. చెరిగిన తల, మాసిన గుడ్డలు, చేతికి మసి మరక, ఇదంతా చూస్తే ఆమె ఆ ఇంటి యజమానురాలు మాదిరి లేదు. ఆమె నా చెయ్యి పట్టుకుంది. లోపలికి తీసుకుపోయింది. అక్కడ హాల్లో టి.వి.గొంతు చించుకుంటా ఉంది. పిల్లకాయలు ఈలలేస్తా, చేతులు తడతా నానా రబస చేస్తాఉండారు. గన్నేరు పువ్వు రంగుతో, కండలకు కొదవ లేకుండా బొద్దుగా, నున్నగా బంగారు నగలతో మిసమిసలాడిపోతాఉంది ఇల్లాలు. ఆమెసుట్టూ అంతోళ్లు, ఇంతోళ్లు ఏడెనిమిది మంది దాకా బిడ్డలు. వాళ్లందురూ నన్ను మిర్రిమిర్రి సూచినారు. నన్నక్కడికి తీసుకుపోయినామె అదేందో బాసలో నన్ను సూపిస్తా ఏందేందో సెప్పింది. ఆ ఇంటి బాశాలి అన్ని మాటలకూ తలూపిందే గానీ, మాట మాత్రం పెదిమ మీదికి రానేలేదు. ఆ ఇంట్లో మొదట కనిపించిన ఆడామె ఎవురో గానీ, దేవతా మన్షి మాదిరిగా నన్నాదరించింది. ఆమె మాటాడే బాస కొంచెం కొంచెం అరవం మాదిరిగా ఉంది.

మీరు పుట్టక మునుపు నేను , మీ నాయిన కూలి పన్ల కోసరం బెంగులూరు దాకా

యెళ్లొస్తివిగదా! అప్పట్లో కొందురు అరవోల్లు గూడా మాతో కలవడం వల్ల నాకున్నూ ఒకమాదిరిగా అరవం అర్థమవుతుంది. మన ఊళ్లో ఒక సందు సందంతా సాయిబులే గదా! వాళ్ల మూలంగా కొంచెం తురకాణం గూడా వచ్చు. ఆమాత్రం తురకాణం ఆమెకున్నూ వచ్చినట్టే ఉంది! ఎప్పుడు తినిందో ఏమోనని, ఆయమ్మ నన్ను తీసుకపోయి బ్రెడ్డో, గుడ్డో, పూరీయో, గీరీయో - కాలే కడుపుకు ఏదైతే నేమి, కడుపునిండా తిండి పెట్టింది. పనిమన్షుల కని ఇంటికి కొంచెం దూరంగా, పారీ గోడకు ఆనుకున్నట్టుగా రూమొకటి కట్టిపెట్టినారు. ఆ రాత్రి మే మిద్దరూ ఆ రూములోనే పడుకొంటిమి. నడిరేయి దాటేదాకా ఆమె ఎట్టెట్టనో తనకొచ్చిన ఉపాయాలన్నీ అమలు పెట్టి ఆ బాసలో కొంచెం, ఈ బాసలో కొంచెం, ఆ సైగతో కొంచెం, మొత్తానికి నాకు తెలిసేటట్టుగా చెప్పాల్సిన సంగతులన్నీ చెప్పేసింది.

ఆ ఇంటి కామందుకు చమురు బావుల ఆదాయం లచ్చల లెక్కలో వస్తాదంట. ముగ్గురు భార్యలు, బిడ్డలు ఇరవైమందికి తక్కువుండరు. భార్యలు ముగ్గురికీ వేరేవేరే ఇండ్లు. ఈ ఇంట్లో పనిమన్షిగా ఉండిన పాకిస్తానామె వాళ్ల దేశం ఎళ్లిపోయి రెండు నెలలయిందంట. అందుకని ఇంకొక పనిమన్షి వచ్చేదాకా పని జరిగేదానికని ఒక బంధువులింట్లో నుంచి ఈ మెను తీసుకొచ్చుకున్నారంట! ఇప్పుడే నే నొచ్చినాను. కాబట్టి ఏ పని ఎట్టా చెయ్యాల్నో నేర్పించి, ఈమె నాలుగు దినాల్లో మళ్ళీ తన పాతచోటికి తాను వెళ్ళిపోతుందంట! ఆ ఇంట్లో పనిమన్షి చెయ్యాల్సిన పన్లని గురించి ఆయమ్మ చెప్తా ఉంటే నా గుండె గుబేల్ గుబేల్మని కొట్టుకొనింది. రాత్రి పడుకోబొయ్యేదానికి మునుపే రేపు తెల్లారి ఎవురెవురు ఏఏ టిఫిను తినేది అడిగి తెల్సుకోవాల. ఒక బిడ్డ ఉడకబెట్టిన గుడ్లు, ఎముకల సూపు కావాలంటాది. ఇంకొక పిల్ల పూరీ, ఉర్లగడ్డ మసాలా అంటాది. ఒక పిల్లకాయ చపాతీ, చేపలకూర అంటాడు. ఇంకొకడు ఖర్జూరం పండ్ల హల్వా చేసి పెట్టమంటాడు.

తెల్లారుజామున నాల్గగంటలకంతా లేచి ఎవురెవురి కేది కావాల్నో అది చేసి పెట్టాల. టిఫిన్ల సంత ముగిసేటప్పటికి ఎనిమి దవుతుంది. అప్పటి నుండి ఫ్రిజ్జులో నిలవబెట్టిన రకరకాల మాంసాలతో కసరుత్తు మొదలుపెట్టాల. నూనెల్తో, మసాలాలతో, కత్తుల్తో, కటార్లతో బిర్యానీలు, పలావులూ, వేపుళ్ళూ, ఆమ్లెట్లు, ఇంకా వాళ్ళు కోరినవన్నీ బేసిన్లకు బేసిన్లే వండెయ్యాల. ఒంటిగంటకంతా చేసినవన్నీ ఖాళీ చేసి ఎక్కడివాళ్ళక్కడ సొమ్మసిల్లి పడిపోతే అప్పుడింక పనిమన్షి మాసిన బట్టలన్నీ తెచ్చి, బుజంగూటిలోనుంచి చేతులు ఊడిపోయేటట్టుగా చాకిరేవు పెట్టాల. మళ్లా సాయంత్రం అయిదు నుంచి వంటల తయ్యారీకితలపడాల. రాత్రి కానుకానూ వీడియో ముందరాకాసి మాదిరిగా గగ్గోలు పెడతాది. ఎవరూ ఒక పట్టాన భోజనానికి రారు. పనిమన్షి పడిగాపులు పడతా అగోరించాల. అందరూ తిని ఇల్లు మాటుమణిగేటప్పటికి గంట పదో, పదకొండో అవుతుంది. పనిమనిషి అయిదారు గంటలు పడుకోగలిగితే బమ్మాండం.

'ఛా మాయదారి దేశాని కెందు కొస్తివి అమ్మీ! ఇక్కడ నీకు ఏడవడానికైనా టైముండదే' అని కన్నీళ్ళు నాకు కనిపించకుండా ఆయమ్మ ముఖం అవతలికి తిప్పేసుకొనింది.

తాను చెప్పిన మేరకు ఆ ఇంట్లో నాలుగు రోజులుండి, పన్లు చేసే వయినమంతా నేర్పించి, ఎన్నో బుద్ధిమాటలు చెప్పి, ఆమె తన మామూలు చోటికి ఎళ్లిపోయింది. పొయ్యేదానికి ముందుగా నన్నొక మాట అడిగింది.

"మీవాళ్లేమో నిన్ను మరిచిపోరు. జాబులు రాస్తారు. ఏ డ్రయివరో, పనోడో పోస్టు పెట్టెలో నుంచి నీ కొచ్చిన జాబు తెచ్చి ఇంట్లో పడేస్తాడు. నీకేమో చదువు రాదు. జాబు చదువు కోలేవు.

చదువుకోనే రాకపోతే ఇంక రాసే దెక్కడ? ఏం జేస్తావు?"

నేను చిక్కి బిక్కరించినాను. బదులు చెప్పలేక, ముందు గతేమో మనసుకు రాక తలను గోడకు పెట్టి కొట్టుకోవాలనుకున్నాను.

"సరేనమ్మా! దేనికైనా ప్రాప్తముండాల. ప్రాప్తముంటే నువ్వు మీ గడ్డకు పోతావు. లేకుంటే ఇక్కడ్నే ఉంటావు. ఇక్కడ్నే కండ్లు మూస్తావు. ఎవరి తలరాత ఎట్టా ఉండాదో? మనం కర్తలమా?" అన్జెప్పి ఆమె తనపాటుకు తాను సాగబారిపోయింది.

ఏం జెప్పుదునమ్మా! నా బతుకిట్లా రాళ్లవంకకాడ తెల్లారిపోయ. సీతమ్మ వారికి అశోకవనం మాదిరిగా నా కిది పెద్ద చెరైపోయ. పగులంతా వంటింట్లోనే. అవేం మాసం ముక్కలో, అవేం గరంమసాలాలో, అవేం నూనెలో, అది మన్ని తినే తిండి గాదు. వీళ్లెట్టా తింటారో, ఎట్టా అరిగించుకొంటారో ఆ పరమాత్ముడికే తెలియాల. ఆడవాళ్ళు ఈగ వాలినా జారిపోయేంత నున్నగా, చెడమాగిన టమాటో పండ్లమాదిరి ఎర్రగా, గిచ్చితే నెత్తురొచ్చేటట్టుగా ఉంటారు. మగవాళ్ళు మస్తుగా సంపాదించుకొస్తే ఆడవాళ్ళు అన్ని హంగుల్తోను వాళ్ళకు ఖుషామత్తు చేస్తారు. వాళ్ళకు వాళ్ళే మన్నులు.

ఇతర దేశాల నుంచి పట్టుకొచ్చిన నాబోటివాండ్లని ఫ్రిజ్జు మాదిరిగా, మిక్సీ మాదిరిగా, వాషింగు మిషను మాదిరిగా, ఒక పనిముట్టుగా చూస్తారు. అందరికంటే ముందుగా నిద్ర లేవాల. అందరి కోసరమూ వంటలు చెయ్యాల. అందరూ తిన్నాక మిగిలిందేమైనా ఉంటే తినాల. అందరూ నిద్రపోయినాక పడుకోవాల. ఒక ఇరుగు లేదు, ఒక పొరుగు లేదు. నా కష్టం, నా నష్టం, నా దుక్కం, నా బాధ చెప్పుకోవాలంటే ఇనే దెవురు? దినాలు, వారాలు, నెలలూ దొర్లిపోతూ ఉండాయి. ఈలోగా మీరు జాబులు రాసింది, లేందీ తెలియదు. ఇదిగో, ఈ జాబు నీ కొచ్చిందని చెప్పేదెవరు? వచ్చిందిబో, చదివి, ఇదిగోనమ్మా ఇదీ మీ వాళ్ళ సంగతి - అని చెప్పేదెవురు? ఇంక నే నింతేనేమో! మీరింతేనేమో! మీకూ నాకూ ఇంక చూపుల్లేవేమో. మనం ఎదురెదురుగా కూర్చుని మాట్లాడుకోవడం కుదరదేమో. కండ్లలో మెదిలే నా బిడ్డల్ని ఇంక నేను కలల్లో మాత్రమే చూచుకోగల్నేమో. పూర్వ జల్మలో ఏ ఆలూ మొగుళ్ళకు ఎడబాటు చేస్తినో, ఏ పసికందుల్ని ఆకలితో మాడిస్తినో, ఏ వచ్చి కొమ్మల్ని ఇరిచేస్తినో, ఈ జల్మకు భగమంతుడు నన్నిట్టా, చిన్నచూపు చూసినాడు. కాకపోతే కట్టుకున్న మొగుణ్ణి వొదిలిపెట్టి, కన్నబిడ్డల్ని వొదిలిపెట్టి, ఉండూరొదిలిపెట్టి, అయినోళ్ల నందర్నీ వొదిలిపెట్టి, ఈ ఎండలు మండే చోటికి, ఈ చెట్లు మొలవని చోటికి, ఈ మంచినీళ్లు దొరకని చోటికి, మన మాట వినపడని చోటికి నే నిట్టా కొట్టుకొస్తానా?

ఇట్టా నేను పరిపరి విధాలుగా కుమిలిపోతా ఉండగా, ఒక దినం మధ్యాన్నం ఆ ఇంటి పిల్ల ఒకతె పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చిన నా చెయ్యి పట్టుకొని "నీకు పోను, నీకు పోను' అంటూ పక్కరూములోకి లాక్కొనిపోయింది. ఇదేం మాయరా దేముడా అని రిసీవరెత్తి చెవి దగ్గర పెట్టుకొంటి.

కడుపులో పాలు బోసినట్టుగా చెవుల్లో పెండ్లి మేళం మోగినట్టుగా నిండా ఏడాది గడిచిన తర్వాత ఎన మాట ఇనిపించింది.

"హలో! అమ్మి నాగమనీ!"

పేరుపెట్టి పిలిచే దెవరబ్బా అని తబ్బిబ్బు పడిపోతా ఉండా, నోట మాట రాలా!

"నేనమ్మా! మీ పులిచెర్ల రంగన్నని" అనేటప్పటికీ, "అన్నా! నువ్వా!" అని బిత్తరపోతిని. ఎట్టనో మాట ఊడిపడిపోయ

"నేనే. తెలుసుగదా. నే నుండేది గూడా ఈ దేశంలోనే. నువ్వుండే చోటికి దగ్గరే. అంతా

నూరు కిలోమీటర్లుండొచ్చు. ఆల్‌బుఖారియా అంటారు. ఇక్కడ ట్రైలరుగా ఉండాలే. ఇప్పుడు షాపులో నుంచే మాటాడతా ఉండా. కల్లూరు నుంచి మీ ఇంటాయన నా పేరిటికి జాబు రాసినాడు. నీకేమో అయిదారు జాబులు రాయించినాడంట. బదుల్లేదంట. తన జాబు నీకు చేరిందీ, లేందీ తెలియ లేదంట –"

చుట్టుపక్కల ఎవురూ లేకపోవటం గమనిస్తిని. నిండిన చెరువులో తూము తెరిచేసినట్టుగా ఏడుపొచ్చేసింది. ఎలుగెత్తి ఏడ్చేసినా.

"పిచ్చిమోగమా! ఏడవబాక! పోను పైన శానాసేపు మాటాడే వీల్లేదు. జాగరత్తగా ఇను! ఒకవేళ జాబు చేరినా, చదువుకోలేవు. అక్కడ మన బాస తెలిసినోళ్లెవురూ ఉండరు. అందువల్ల నువ్వొక పనిచెయ్!" అనినాడు.

"చెప్పన్నా! చెప్పు!" అని గింజుకుంటివి.

"వారం రోజుల్లో నేను నీ కొక సంచీ పోస్టులో పంపిస్తా. అందులో కల్లూరడ్రస్సు రాసి, స్టాంపు లంటించిన ఇంకొక సంచీ, దాంతో గూడా ఒక ఖాళీ క్యాసెట్టూ ఉంటాయి. మీ ఇంటిగల్లామె నడిగి టేప్ రికార్డరు తీసుకో! అందరూ నిద్రపోయాక నువు నీ రూములో కూచోని అందులో ఈ క్యాసెట్టు పెట్టు. ఏ మర నొక్కితే టేపు తిరుగుతుందో ఆ మర నొక్కు. ఆ పైన మాటాడు. టేపు నీ మాటల్ని పట్టేస్తుంది. ఆ క్యాసెట్టును నేను స్టాంపు లంటించి పంపే లోపలి సంచీలో పెట్టి, సుబ్బరంగా నాలుగో వైపు కూడా కుట్టేసి, ఎవురిచేతనైనా అది తపాలా పెట్టెలో పడేటట్టు చూడు. క్యాసెట్టు పదిరోజుల్లో ఇండియాలో, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో, చిత్తూరు జిల్లాలో, పులిచెర్ల మండలంలో, కల్లూరు గ్రామానికి పోయి, నేరుగా మీ ఇంటాయన చేతిలో వాలిపోతుంది. నీ భర్త, నీ బిడ్డలు, ఇంకా నీ కయినోళ్ళు అందరూ చుట్టూ కూచోని టేప్ రికార్డర్‌లో దాన్ని పెట్టి, బిస నొక్కి నీ మాటల్ని ఇంటారు. ఇట్లనే వాళ్లు గూడా నీకొక క్యాసెట్టు రికార్డు చేసి తపాల్లోనే పంపిస్తారు. ఏమమ్మీ! తెలిసిందా? సందేహ మేమైనా ఉందా నాగమనీ!" అని అడిగినాడు మా పులిచెర్ల రంగన్న.

"నీకు పున్నెముంటుందన్నా! పంపించు, తప్పకుండా పంపించు!" అంటిని.

ఆయన బిడ్డ పాపలు చల్లగుండాల. ఆయన ఇల్లు పదిండ్లు కావల. మా పులిచెర్ల రంగన్న దేవుడు మాదిరిగా నన్నాదుకొనినాడు. వారం దినాల్లోనే క్యాసెట్టొచ్చేసింది. ఇప్పుడు – రాత్రి గంట పన్నెండయింది. అందరూ నిద్రపోతా ఉండారు. నేను నా కిచ్చిన రూములో అడ్డుగు పెట్టినా, తలుపు మూసి గెడి పెట్టినా, టేప్ రికార్డరులో మరనొక్కినా, గొంతు ఇప్పినా, మాటడతా ఉండా! అనసూయా, ఇంటా ఉండావా? అలిమేలూ, నా గొంతు నా గొంతు మాదిరిగానే ఇనిపిస్తా ఉందా? ఒరే సత్తిబాబూ! గొంతెత్తి ఏడస్తావుండావ్రా పిచ్చినాయనా! అసలే మెతక మనిషి మీ నాయిన. కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ కడప దాటి అరుగుపైకి ఎళ్లిపోయినాడేమో! అనసూయా! నువు పైటలో మొకం దాచుకొని ఎక్కెక్కి ఏడస్తావుండావేమో! అలిమేలూ! కూచోలేక సాపుగా నేలపైకి వాలిపోయిందేమో! భార్యగా భర్తనీ, తల్లిగా బిడ్డల్నీ ఇంతగా కష్టపెట్టిన నాకు పుట్టుగతులుంటాయా!

అనసూయా! అలిమేలు చిన్నపిల్ల. అన్నెం పున్నెం తెలియదు. దానికి అక్కవైనా నువ్వే, తల్లివైనా నువ్వే! పసివాడు సత్తిబాబును తల్చుకుంటే నాకు తిండి దిగదు. నిద్ర పట్టదు. ఏదైనా కావాలంటే వాడు పొర్లి పొర్లి ఏడస్తాడు. నా మీద ఒట్టే! వాణ్ణి కొట్టొద్దు. అమ్మణ్ణీ! అలిమేలూ! నువ్వు అక్క జెప్పినట్టుగా ఇనుకోవాల. తమ్ముణ్ణి ముద్దుగా చూచుకోవాల. నా బంగారుతండ్రీ సత్తిబాబూ! నువు స్కూలు కెళ్లకుండా ఉండొద్దు. బాగా సదువుకో. సమ్మత్సరానికో, రెండు

సమ్మత్సరాలకో నేను తిరిగొచ్చేటప్పుడు మీ కందరికీ పెట్టె నిండుకూ డ్రెస్సులు తెస్తా. అనసూయా! మీ రింక నాకు జాబుబు రాయొద్దు. ఇట్లనే మీరు కూడా ఒక క్యాసెట్టు తెప్పించి మీ మాటలు టేపు చేయించి పంపించండి. నా కెన్నెన్నో సంగతులు తెలుసుకోవాలని ఉంది. మిద్దింటి చెంగమ్మ కొడుకు వాళ్ల నాయిన కొట్టినాడని నే నిట్లా వచ్చేటప్పటికి ఊరొదిలి పెట్టి పరారై పోయిండె. ఆ అబ్బోడు తిరిగొచ్చినాడా, లేదా? మూడో ఇంట్లో కమలమ్మత్త కోడలు నవమాసాల గర్భిణిగా ఉండె. నే నొచ్చేసిన కొత్తలోనే నీళ్లాడి ఉంటుంది. ఏం బిడ్డ? మగబిడ్డా, ఆడబిడ్డా? నిరుడు వానాకాలంలో వాన లొచ్చి, ఏటిలో కొత్త నీళ్లొచ్చినప్పుడు మన ఇల్లు సెమ్మెక్కి ఉండాల. అప్పుడు మీ రెక్కడ పడుకొంటిరి? కొత్త నులక దెచ్చి మంచా లల్లుకొంటిరా, లేదా? మన ఇంటెనక ఒక కరేపాకు చెట్టు నాటి వస్తిని. అది ఎంతెత్తు పెరిగింది? పాపం, లేత చెట్టు. ఇప్పుడిప్పుడే దాన్లో ఆకు కొయ్యొద్దు. తల్లీ, అనసూయా! ఇంకొక ముఖ్యమైన మాట చెప్పాల నీతో!

మీ నాయిన చూపుల కట్లా బింకంగా ఉంటాడు గానీ, మనసులో పసిబిడ్డే! ఆకలి కాలేదంటాడు. ఒకటికి రెండుసార్లు పిలిచి అన్నం పెట్టాల. ఈ రోజు స్తాన మొద్దులే అంటాడు. నీళ్లు తోడేసి పోసుకోమనాల. ఆయనకు ఎండాకాల మొస్తే పప్పూ, చింతాకు పుల్లకూరంటే ఇష్టం. పండగ నెలొస్తే అనపగింజల తియగూరంటే ఇష్టం. వానాకాలమొస్తే పుట్టపూత కూరంటే ఇష్టం. ఆయన తనకిది ఇష్టమని చెప్పడు. అయినా నువు చేసి పెట్టాల. ఆయన్ను గూడా ఒక బిడ్డగానే చూచుకోవాల. ఏమమ్మా, తెలిసింది గదూ! మీ పులిచెర్ల మామ మళ్లీ ఈ మధ్య ఒకసారి ఫోను చేసి చెప్పినాడు. ఉగాది పండగ కంతా ఈ క్యాసెట్టు మీ చేతిలో ఉంటుందంట! ఉగాదికి మీకు వేప్పూత దొరుకుతుంది. కొత్త బెల్లం దొరుకుతుంది. మామిడి పిందెలు, చెరుకు ముక్కలు దొరుకుతాయి. మల్లెపూలు దొరుకుతాయి. పాపిష్టిదాన్ని నా కిక్క డేమీ దొరకవు. మళ్లీ మీ మధ్దెకొచ్చి పడిపోతేనే నా కుగాది. ఎప్పుడొస్తుందో నాకుగాది? ఎప్పుడొస్తుందో నాకుగాది?

(ఆంధ్రప్రభ వార పత్రిక, 1994)